

уровня овладения философскими знаниями, которое становится основой мировоззренческой позиции индивида. Она зависит от глубокого знания истории, общего эмоционального мира человека, широты тех проблем, которые человек стремится решить в креативном акте. Креативность предполагает наличие определенных личностных характеристик, которые можно культивировать как на индивидуальном, так и на общественном уровне. Для более успешного развития креативности необходима среда, обеспечивающая культурные, социальные и экономические стимулы.

Список использованных источников

1. Кельнер Е. Научно-техническая революция, творчество и мораль / Е. Кельнер // Вестник московского университета. Серия Философия. – 1980. – №3. – С.75–78.
2. Мальцев В. П., Шибкова Д. З. Методологические предпосылки развития учения креативности / В. П. Мальцев, Д. З. Шибкова // Вестник Челябинского государственного педагогического университета. Серия: Биологические науки и физика. – 2010. – №12. – С.334–342.
3. Русяева Т. Г. Когнітивні здібності вченого: набуті чи вроджені? Звідки беруться генії? / Т. Г. Русяева // Гуманітарний часопис. – 2008. – №3. – С.12–17.
4. Эволюция: дискуссионные аспекты глобальных эволюционных процессов / Москв. гос. ун. им. М. В. Ломоносова; Ин-т прикладной математики им. М. В. Келдеша РАН; под ред. Л. Е. Гринина, И. В. Ильина, А. В. Коротаева, А. В. Маркова. – М.: ЛИБРОКОМ, 2011. – 367 с.
5. Лук А. Н. Мышление и творчество. – М.: Политиздат, 1976. – 144 с.
6. Креативная лаборатория: диалог творческих практик: Монография / Ред.-сост. О. А. Карлова. – М.: Академический Проект, 2009. – 476 с.
7. Юшкова Г. М. Творческие способности, креативность и факторы их развития / Г. М. Юшкова // Вестник Коми государственного педагогического института. – 2010. – №8. – С.163–169.
8. Максимова И. Ю. Художественное творчество и парадоксы морали / И. Ю. Максимова // Наука. Религия. Общество. – 2007. – №1. – С.133–138.
9. Амбайл Т. Как убить творческую инициативу. Креативное мышление в бизнесе / Т. Амбайл. Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 228 с.
10. Кучерявий І. Т., Клепиков О. І. Творчість—основа розвитку потенційних джерел особистості: Навч. посібник / І. Т. Кучерявий, О. І. Клепиков. – К.: Вища школа, 2000. – 342 с.
11. Долуханов С. И. Формирование эстетического вкуса творческой личности / С. И. Долуханов // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 1981. – №3. – С.36–41.

References

1. Kelner E. Nauchno-tehnicheskaya revolyutsiya, tvorchestvo i moral / E. Kelner // Vestnik moskovskogo universiteta. Seriya Filosofiya. – 1980. – №3. – S.75–78.
2. Maltsev V. P., Shibkova D. Z. Metodologicheskie predposylki razvitiya ucheniya kreativnosti / V. P. Maltsev, D. Z. Shibkova // Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. Seriya: Biologicheskie nauki i fizika. – 2010. – №12. – S.334–342.
3. Rusaeva T. G. Kognitivni zdibnosti vchenogo: nabuti chi vrodzheni? Zvidki berutsya geniyyi? / T. G. Rusaeva // Gumanitarniy chasopis. – 2008. – №3. – S.12–17.
4. Evolyutsiya: diskussionnyie aspektyi globalnyih evolyutsionnyih protsessov / Moskv. gos. un. im. M. V. Lomonosova; In-t prikladnoy matematiki im. M. V. Keldesha RAN; pod red. L. E. Grinina, I. V. Plina, A. V. Korotaeva, A. V. Markova. – M.: LIBROKOM, 2011. – 367 s.
5. Luk A. N. Myishlenie i tvorchestvo. – M.: Politizdat, 1976. – 144 s.
6. Kreativnaya laboratoriya: dialog tvorcheskih praktik: Monografiya / Red.-sost. O. A. Karlova. – M.: Akademicheskii Proekt, 2009. – 476 s.
7. Yushkova G. M. Tvorcheskie sposobnosti, kreativnost i faktoryi ih razvitiya / G. M. Yushkova // Vestnik Komi gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta. – 2010. – №8. – S.163–169.
8. Maksimova I. Yu. Hudozhestvennoe tvorchestvo i paradoksyi morali / I. Yu. Maksimova // Nauka. Religiya. Obschestvo. – 2007. – №1. – S.133–138.

9. Ambayl T. Kak ubit tvorcheskuyu initsiativu. Kreativnoe myshlenie v biznese / T. Ambayl. Per. s angl. – M.: Alpina Biznes Buks, 2006. – 228 s.

10. Kucheryaviy I. T., Klepikov O. I. Tvorchist—osnova razvritku potentsiynih dzherel osobistosti: Navch. posibnik / I. T. Kucheryaviy, O. I. Klepikov. – K.: Vischa shkola, 2000. – 342 s.

11. Doluhanov S. I. Formirovanie esteticheskogo vkusa tvorcheskoy lichnosti / S. I. Doluhanov // Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 7. Filosofiya. – 1981. – №3. – S.36–41.

Lavlinskiy R. A., PhD, associate professor, Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky (Ukraine, Krivoy Rog), mercury84@mail.ru

Nikolenko K. V., Senior Lecturer, Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky (Ukraine, Krivoy Rog), Kseniya_nikolenko@mail.ru

Problem of creativity in the educational process

To analyze the significance and role of creativity in terms of education, track personal priorities and the impact on their creative component.

The historical method was used to study the phenomenon of creativity in retrospect; analysis, synthesis, generalization – were used in the examination of this phenomenon at all levels of its existence.

The role of creativity at the individual, investigate the source of creativity, analyzed axiological qualification of the educational process, marked components of the creative process and personality.

For the first time considered the creativity like axiological component of the educational process, highlighted the level of subjective creativity of the individual in the framework of the objective of the educational process.

Research materials may be used in the study of such disciplines as philosophy, social philosophy, pedagogy, psychology, culture, and others.

Keywords: creativity, creative process, creative thinking, the education system, the educational process.

Lavlinskiy R. A., kandidat filozofskiykh nauk, dozent, Donezkiy natsionalnyy universitet ekonomiki i torzivli im. Mikhaila Tugan-Baranovskogo (Ukraina, Kriviy Rig), mercury84@mail.ru

Nikolenko K. V., stariy vikladach, Donezkiy natsionalnyy universitet ekonomiki i torzivli im. Mikhaila Tugan-Baranovskogo (Ukraina, Kriviy Rig), Kseniya_nikolenko@mail.ru

Проблема креативности в освітньому процесі

Проаналізовано значення й роль креативності в умовах отримання освіти, протезено особистісні пріоритети та вплив на них креативної складової.

Для вивчення феномену креативності в ретроспективі використовувалася історичний метод; аналіз, синтез, узагальнення – застосовувались в дослідженні даного феномена на всіх його рівнях існування.

Показано роль креативності на особистісному рівні, досліджено джерела креативності, проаналізовано аксіологічний ценз освітнього процесу, виокремлено складові креативного процесу та особистості.

Вперше розглянуто креативність як аксіологічну складову освітнього процесу, визначено суб'єктивний рівень креативності особистості в межах об'єктивного освітнього процесу.

Матеріали дослідження можуть використовуватись при вивченні таких дисциплін, як філософія, соціальна філософія, педагогіка, психологія, культурологія та ін.

Ключові слова: креативність, креативний процес, креативне мислення, система освіти, освітній процес.

* * *

УДК 1(091)

Рауменко О. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент, докторант
кафедри філософії, Харківський національний
педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди (Україна,
Харків), marushka85@i.ua

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ: НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

Розглядається роль вчителя в освітньо-виховному процесі. Показано, що основою діяльності вчителя (педагога) є як соціальні так професійні функції. Акцентовано, що для сучасного вчителя необхідно володіти професійною культурою та розвивати професійні компетенції.

Ключові слова: освіта, вчитель, професійний розвиток, професійна культура, компетентності.

Розглядаючи роль освіти в історії людства, як західні так і українські вчені звертають увагу на невідповідність сучасної системи освіти об'єктивним вимогам суспільного розвитку. Сьогодні в різних соціально-економічних сферах відбуваються динамічні і, в той же час, кардинальні зміни. В цих умовах збільшується цікавість до людини, яка виступає фактором економічного прогресу, а отже є не просто фахівцем, а є людиною, яка орієнтується в сучасних змінах, є самостійною та відповідальною у прийнятті рішень, інтелектуальною. Тому формування такої особистості може здійснити тільки сучасна гуманізована освіта, яка постачає суспільству освічених, компетентних фахівців. При цьому сама освіта, завдяки прогресу науки, техніки, культурній та інформаційній революції, стає необхідним атрибутом повсякденного життя, а також за умов демократизації соціального життя, стає більш доступною для різних верств населення. За таких умов освіта не може залишатись сталою, вона повинна постійно оновлюватись. Орієнтація освітнього процесу не тільки на засвоєння знань, але й на розвиток умінь, навичок та компетентностей самостійно навчатися, знаходити і аналізувати нову інформацію та використовувати отримані знання у власній практичній діяльності, приводить до зміни функцій вчителя. А сама постать вчителя є ключовою фігурою освітнього простору сучасного суспільства. Саме від педагога залежить рівень освіченості громадян, культурний розвиток та духовність нації в цілому [6].

Постать вчителя та його функції і роль в суспільстві завжди була на певному рівні. У всі часи видатні діячі просвітництва високо цінили роль вчителя в житті суспільства. Посада вчителя важлива як ніяка інша, вище якої нічого не може бути під сонцем, – писав Я. А. Коменський [5]. На роль вчителя для прогресивного розвитку суспільства звертав увагу і К. Д. Ушинський в статті «Про користь педагогічної літератури» (1857), де він різноманітно, яскраво відобразив всі соціальні ролі та функції вчителя.

Проблеми зміни ролей і функцій вчителя на сучасному етапі розвитку української та європейської освіти висвітлюються в роботах українських науковців В. Г. Кременя, Л. П. Пуховської, І. Ф. Зязюна, Г. М. Сагача та ін.

Поняття професійного розвитку вчителів як наукового феномену представлена у таких аспектах: професійна освіта (С. Гончаренко, Н. Ничкало), філософія освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, А. Івін, В. Кремень), професійно-педагогічна підготовка вчителя (Л. Мітіна, Н. Мукан, М. Солдатенко, В. Янушевський), компаративно-педагогічні дослідження (Н. Авшенюк, Л. Пуховська) тощо. Науковий доробок зарубіжних учених свідчить про актуальність, інтенсивність вивчення й багатоаспектність проблеми професійного розвитку вчителів (Дж. Бісавз, І. Віллегас-Реймерс, А. Гарріс, А. Глетхорн, Л. Дерлінг-Хаммонд, М. Кедзіор, Б. Робертс, М. Соломон, Х. Тімперлей, Фіфлд та ін.).

У джерел створення теоретичної платформи дослідження професійної культури вчителя стояли О. Конт, Г. Спенсер, Э. Дюркгейм, М. Вебер, Т. Парсонс. Так, розуміючи культуру як форму самодетермінації індивіда в площині особистості, форму самодетермінації нашого життя, свідомості, мислення, можна зазначити, що «культура – це форма вільного вирішення та перевірення своєї долі у свідомості її історичної та всезагальної

відповідальності» [2, с. 289]. А відповідальність за власні вчинки є однією з важливих детермінант рівня загальної та професійної культури вчителя, який формує майбутніх особистостей.

Значним вкладом у вивчення механізмів функціонування професійної культури є концепція соціального і культурного капіталу П. Бурдьє. Визначив специфіку культурного, соціального, символічного капіталу та встановив можливості їх конвертації, П. Бурдьє, тим самим, описав процес професіоналізації та реалізації будь-якої діяльності [4].

Мета даної статті, насамперед, полягає у визначенні основних функцій учителів та аналізі їх трансформацій у відповідності до загальноєвропейських освітніх змін.

Трансформації, що відбуваються в останній час в соціокультурному, економічному та освітньому просторі нашої країни, вимагають суттєвої перебудови діяльності педагога в професійному полі. Оскільки освітні послуги можуть досягти високої якості лише при наявності висококласних педагогів, які спроможні мобільно реагувати на всі зміни в освітньому середовищі, адекватно та компетентно виконувати свої професійні функції і постійно вдосконалювати власну педагогічну майстерність. Отже, перед вчителем (педагогом) стоять нові виклики. І, перш за все, професійний розвиток повинен розпочатися з набуттям професійної культури. Так, фахівці повинні мати уявлення про соціальну значимість свого виду праці, яву про шляхи та засоби її реалізації, мати розвинуте почуття професійної гідності та відповідальності. Необхідно підкреслити, що професійна культура безпосередньо задає практику реалізації професійної діяльності, зокрема професійні ролі, а також способи їх виконання, формуючи тим самим соціальні технології поведінки. Функціонування певного працівника в полі професійної культури може розглядатися не тільки як процес організації професійної діяльності, а й як процес надання смислу професійній діяльності всередині професії і у соціальній системі в цілому [3, с. 106].

Формуючи сучасне інформаційне суспільство, Україна повинна враховувати досвід інших демократичних країн, де головною умовою добробуту кожного громадянина є знання, а вся система освіти ґрунтується на формуванні самодостатньої, інтелектуально розвиненої особистості, яка зможе бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку праці. Тому підготовка сучасного вчителя повинна базуватися на принципах інноваційності та людиноцентризму, що націлена на підготовку такого вчителя, який спроможний робити все можливе, щоб допомогти кожній дитині пізнати саму себе і розвинути свої найкращі якості, забезпечивши цим власне повноцінне життя у прогресивному суспільстві. Учитель відкриває своїм учням шлях до знань та допомагає пізнавати світ і розуміти ідеї та цінності суспільства, поважати інших для того, щоб розібратись в самому собі [7].

Виконання такого завдання вчителем можливе лише тоді, коли сам вчитель (педагог) є фахівцем в своїй справі і володіє певними соціальними і професійними функціями. Так, соціальні функції педагога, разом з розвитком суспільства, набувають нових якостей, оскільки педагог живе в суспільстві і разом з суспільством переживає все що відбувається. Та при цьому, деякі функції проходять кривою ниткою крізь різні історичні епохи. А саме,

педагог виконує роль «двигуна» в суспільстві, каталізатора суспільного прогресу. Вчитель, значною мірою, сприяє формуванню молодого покоління, яке володіє новими прогресивними технологіями, які швидко засвоюють все передове.

Професійний педагог повинен закласти спадковість у нерозривний зв'язок між історичним минулим суспільства і його перспективним майбутнім. Саме ця задача здійснюється завдяки молодому поколінню.

Іншою, специфічною функцією вчителя є роль «акумулятора», який накопичує у собі соціальний досвід. Виконуючи цю функцію вчитель виступає як зберігач та носій різноманітних суспільних цінностей: загальнолюдських, культурних, інтелектуальних, духовних тощо.

Також вчитель виконує особисто-суб'єктивну функцію, тобто, для освітньо-виховної роботи він використовує з загального фонду культури матеріал, який на його думку буде цінним. Отже, при формуванні та навчанні самого вчителя досить важливим є його культура, професійні якості тощо.

Досить важливою соціальною функцією вчителя є формування духовного світу молодої людини у відповідності з цінностями та принципами конкретного суспільства. Так, він формує у підростаючого покоління знання, поняття та переконання про правила людського співжиття у відповідності з принципами та нормами моралі, права та естетики.

Соціальні функції вчителя конкретизуються професійними. А саме, професійні функції вчителя безпосередньо відносяться до його навчально-виховної діяльності. Професійні функції реалізуються у відношенні до дітей та їх батьків, колег тощо.

Основними професійними функціями вчителя є виховна, навчальна, комунікативна, організаторська та корекційна. Виховна функція є основною, тому що вона постійна у часі та безперервна як процесі. Вчитель застосовує свої виховні здібності до всіх вікових груп людей. Саме завдяки вихованню відбувається ціленаправлене формування та розвиток різносторонньо та гармонійно розвинутої особистості.

Навчальна функція йде поряд з виховною. Навчання як розділ навчального процесу відноситься до сфери діяльності професійного вчителя (викладача). Систематичним навчанням може займатися тільки достатньо підготовлений професіонал. Але, все ж таки, навчання є головним засобом виховання. Вчитель, в процесі навчання, розвиває у дітей, головним чином, інтелектуальні та пізнавальні здібності, а також формує у них моральну та правову свідомість, естетичні почуття, екологічну культуру, працелюбність, духовний світ.

Як ми вже зазначали раніше, діяльність вчителя неможлива без професійної культури та комунікативної культури. Тому однією з важливих функцій професійної діяльності вчителя є комунікативна функція. Робота вчителя немислима без спілкування, і саме завдяки спілкуванню, в процесі спілкування вчитель впливає на вихованців, координує свої дії з діями колег, батьків учнів, проводить всю навчально-виховну роботу.

Головна задача вчителя не тільки навчити, а й розкрити потенціал своїх учнів. Тому важливою професійною функцією вчителя є організаторська. Маючи справу з різними групами вихованців, колегами, батьками учнів, вчитель

повинен узгоджувати з ними дії різного характеру, вчитель повинен знайти місце кожному учаснику педагогічної взаємодії, щоб його здібності були розкриті кращим чином.

Корекційна функція пов'язана з тим, що вчитель постійно відслідковує, діагностує процес навчально-виховної роботи, оцінює результати. І тому по ходу праці йому потрібно вносити корективи у свої дії та дії вихованців. Якщо навчально-виховний процес не корегувати, то його наслідки можуть бути непередбачені.

Розглянувши основні професійні функції вчителя, слід зазначити, що розглядатися окремо вони можуть тільки умовно. Так, навчальна функція є частковим випадком виховної, комунікативна обслуговує всі інші функції, організаторська співвідноситься з усіма попередніми, а корекційна є умовою успіху всієї навчально-виховної роботи і, отже, пов'язана з відповідними функціями.

З'ясувавши основні соціальні та професійні функції вчителя, які залишаються основою його професійної діяльності, хочеться ще раз наголосити, що сучасна система освіти в глобалізованому світі повинна теж рухатися вперед. Якщо традиційна система освіти орієнтувалася на знання як на ціль навчання, то сьогодні головною вимогою до випускників є не тільки знання, а й вміння орієнтуватися у знаннях, ціннісна орієнтація та можливість брати на себе відповідальність, участь у сумісному прийнятті рішень, вміння отримувати користь з досвіду тощо. Тому і вимоги до вчителів сьогодні змінюються. Вже недостатньо оперувати соціальними та професійними функціями, потрібно розвивати професійні компетентності, які дають змогу вміло організувати діяльність учнів, передавати їм певну суму знань до оволодіння здатності до активних дій.

Таким чином, можна зазначити, що сучасний вчитель повинен професійно розвиватися. Цей процес є довготривалим, «пов'язаним з удосконаленням їх професійної діяльності і забезпеченням успішності учнів. Ефективність професійного розвитку структурована: лідерство, знання, доступні ресурси, високий рівень співробітництва, відповідне оцінювання роботи й підтримка» [1, с. 154].

У зв'язку з цим, перед системою вищої освіти, постає завдання переорієнтації освіти, зміщення акцентів від знання на «компетентнісний» підхід, управління якістю освіти на основі аналізу освітніх досягнень, перегляду концепції викладання ряду дисциплін, зміни управлінських, організаційно-методичних умов, спрямованих в сукупності на підготовку фахівців з високим рівнем професійної культури. При цьому потрібно розуміти, що компетентність передбачає не стільки наявність у спеціаліста обсягу знань та досвіду, скільки здібності актуалізувати накопичені знання та вміння в життєвий момент, використання їх у процесі реалізації своїх професійних функцій компетентності: спеціальна та професійна компетентність, методична компетентність, соціально-психологічна, аутопсихологічна компетентність тощо.

Так, фахівці повинні мати уявлення про соціальну значимість свого виду праці, уяву про шляхи та засоби її реалізації, мати розвинуте почуття професійної гідності та відповідальності. Необхідно підкреслити, що професійна культура безпосередньо задає практику реалізації професійної діяльності, зокрема професійні ролі, а також способи їх виконання, формуючи тим самим соціальні технології поведінки. «Функціонування певного працівника в полі професійної культури може розглядатися не тільки

як процес організації професійної діяльності, а й як процес надання смислу професійній діяльності всередині професії і у соціальній системі в цілому» [3, с. 108].

Професійно компетентним можна назвати вчителя, який на достатньо високому рівні здійснює педагогічну діяльність, педагогічне спілкування, досягає стабільно високих результатів у навчанні та вихованні учнів. Розвиток професійної компетентності – це розвиток творчої індивідуальності, формування можливості сприйняття педагогічних новацій, здібностей адаптуватися у мінливому педагогічному процесі.

Отже, сучасному вчителю стає необхідним постійно підвищувати рівень своїх професійних компетентностей: предметної, методичної, комунікативної, інформаційної, загальнокультурної, правової.

Виходячи з сучасних вимог, які висуваються до вчителя, можна визначити основні шляхи розвитку його професійної компетентності. Це, перш за все, включення у процес безперервної освіти; праця у творчих або проблемних групах; інноваційна діяльність, участь у конкурсах професійної майстерності, мастер-класів, форумах тощо; узагальнення та розповсюдження власного професійного досвіду; підвищення кваліфікації; розвиток професійної компетентності через активні форми роботи з іншими педагогами. Але все це можливе при умові, що фахівець є активним суб'єктом, який пізнає та перетворює себе в процесі діяльності. Отже, без самоосвіти ідея особистісного та професійного розвитку вчителя нездійсненна. При цьому самоосвіта буде більш продуктивною, якщо в процесі самоосвіти буде реалізована потреба вчителя у власному розвитку і саморозвитку; вчитель повинен бути відкритим до змін, тобто усвідомлювати різні моменти своєї професійної діяльності, як позитивні так і негативні, визнавати свою недосконалість; використовувати педагогічну рефлексію, тобто діяльність повинна бути направлена на усвідомлення власних дій, своїх внутрішніх відчуттів, переживань та хвилювань, аналіз цієї діяльності та формулювання висновків, що є необхідним атрибутом вчителя-професіонала.

Таким чином, в основу професійного розвитку вчителя сучасності повинні бути покладені системний, особисто-орієнтований, діяльнісний, індивідуально-творчий підходи, які дозволяють подолати обмеженість традиційної масової репродуктивно-безособової підготовки учнів.

Список використаних джерел

1. Авшенюк Н., Костіна Л. Професійний розвиток учителя як проблема порівняльної педагогіки // Порівняльна професійна педагогіка. – №4 (2) / 2014. – С.150–156.
2. Библер В. С. От наукоучения – к логике культуры: Два философских введения в двадцать первый век [Текст] / В. С. Библер. – М.: Политиздат, 1990. – 413 с.
3. Бойко О. П. Роль професійної культури у культурно-дозвілєвій сфері [Текст] / О. П. Бойко // Філософія науки: традиції та новації. Науковий журнал. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – №1 (7). – С.104–110. – (<http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/11907>).
4. Бурдые П. Власть права: основы социологии юридического поля // Социальное пространство: поля и практики. – СПб., 2005. – С.75–128.
5. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори. У 2-х т. Т.2. – М.: Думка, 1982.
6. Bikvard B. Teacher Professional Development in Denmark / Birgitte Bikvard // Phi Delta Kappan. – 1997. – Vol. 78, №8. – P.611–614.
7. Education and Training 2010: Progress Report (November 2003) / European Commission. – Brussel: Directorate General for Education and Culture, 2003. – 57 p.

References

1. Avshenyuk N., Kostina L. Profesiynny rozvytok uchytelya yak problema porivnyal'noy pedahohiky // Porivnyal'na profesiyna pedahohika. – №4 (2) / 2014 – S.150–156.
2. Bibler V. S. Ot naukouchenija – k logike kul'tury: Dva filosofskih vvedenija v dvadcat' pervyj vek [Tekst] / V. S. Bibler. – M.: Politizdat, 1990. – 413 s.
3. Boyko O. P. Rol' profesiynoy kul'tury u kul'turno-dozvillyeviy sferi [Tekst] / O. P. Boyko // Filosofiya nauky: tradytsiyi ta novatsiyi. Naukovyy zhurnal. – Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka, 2013. – №1 (7). – S.104–110. – (<http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/11907>).
4. Burd'e P. Vlast' prava: osnovy sociologii juridicheskogo polja // Social'noe prostranstvo: polja i praktiki. – SPb., 2005. – S.75–128.
5. Komens'kyi Ya. A. Vybrani pedahohichni tvory. U 2–kh t. T.2. – M.: Dumka, 1982.
6. Bikvard V. Teacher Professional Development in Denmark / Birgitte Bikvard // Phi Delta Kappan. – 1997. – Vol. 78, №8. – P.611–614.
7. Education and Training 2010: Progress Report (November 2003) / European Commission – Brussel: Directorate General for Education and Culture, 2003. – 57 p.

Rozumenko O. O., Ph.D., Associate Professor, doctoral student of the Department of Philosophy at H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine, Kharkiv), marushka85@i.ua

Teacher professional development: new perspectives

The article examines the role of teachers in the educational process. It is shown that the basis of the teacher is as social, as professional features. The attention that modern teacher should possess professional culture and develop professional competence.

Keywords: education, teacher professional development, professional culture, competence.

Разуменко О. О., кандидат педагогических наук, доцент, докторант кафедры философии, Харьковский национальный педагогический университет им. Г. С. Сковороды (Украина, Харьков), marushka85@i.ua

Профессиональное развитие учителя: новые перспективы

Рассматривается роль учителя в образовательно-воспитательном процессе. Показано, что основой деятельности учителя (педагога) являются как социальные, так профессиональные функции. Акцентировано, что для современного учителя необходимо обладать профессиональной культурой и развивать профессиональные компетенции.

Ключевые слова: образование, учитель, профессиональное развитие, профессиональная культура, компетентности.

* * *

УДК 130

Гасанов Э. Л.,
кандидат исторических наук,
Гянджинское отделение Национальной
академии наук Азербайджана
(Азербайджан, Гянджа),
el-hasanov@mail.ru

НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ОБРАЗОВ КЛАССИКОВ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ПОЭЗИИ

На основе исследования произведений культуры Азербайджана была изучена проблема отражения образов классиков отечественной литературы, в особенности поэзии в искусстве в период XX века.

Ключевые слова: симфоническая музыка, поэтический мир, хореографическое воплощение, историко-культурологическое исследование.

(статья друкється мовою оригіналу)

Нужно отметить, что выдающиеся азербайджанские композиторы У. Гаджибеков, К. Каравев, Ф. Амиров, Н. Аливердибеков создали замечательные образцы симфонической музыки, написали оперы и балеты, в основу которых легли поэмы классиков азербайджанской литературы и народные дастаны. Либретто и сценарии, как правило, отражают основную канву того или